…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй …рховно Соведэй. ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган.

№ 20 (6210)
ЯНВАРИИН 30
ВТОРНИК
1951 он.

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

…лхозно центрнүүдые барилга —тон шухала хэрэг

…льшевигүүдэй партиин, совет… правительствын ба агууехэ …най анхарал оролдолгын, сэ… мэргэн хүтэлбэриин ашаар ма… ороной колхозно таряашад … ехэ амжалтануудые туйлаа. …иалистическэ хүдөө ажахы хү… түгэлдэр хүгжэлтын замаар …дэбжэнэ. Жэжэ колхозуудые …үүлэн томодхохын тула 1950 …отор ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Бү… Союз доторхи, тэрэ тоодо Бу… Монголой, хүдөө ажахын жэ… артельнүүд ниилэжэ, орёо онь… техникэ үргэнөөр ашаглаха, …ственнэ ажахыгаа бүхы та… …н хүгжөөхэ бүри ехэ, шэнэ …боломжонуудаар хангагдаа. …ын туйлалтануудые ба түрүү …үршэлые үйлэдбэридэ нэбтэ… … дэлгэрүүлхэ ябадал хэзээ …эйхиһээ үргэн далайсатай бо…

…этэй хамта, нэгэдүүлэн то… …гдоһон колхозуудые эмхидхэ… …жахын талаарнь улам бэхи… …ын тула саашадаа ехэ хүдэл… …хэхэ хэрэгтэй байна. Томод… …оһон колхозуудай хүдэлмэриин …ууд доторнь шэнэ барилга, …ичественэтэй ба радиотой бо… …асуудал ехэ һуури эзэлнэ. …адаа колхоз бүридэ ажахын …льтурна единэ центрнүүдые …эдхэхэ, ажахы доторой газар эс… …лгэ хэхэ ябадалтай нигта …отой. Колхозно шэнэ центр… … байгуулха газарнуудые …хойлходоо тон наринаар хан… … шухала. Харюусалгагүйгөөр …анһаа гү, али харша этэгээ… … хорото ябуулгаһаа шалта… … урдань зарим колхозуудай …ууд тон таарамжагүй газар… … түхеэрэгдээд, ажал хэрэг… …аад хохидол ушаруулдаг … Хэжэнгын аймагай, Дунда… …ай, сомоной Ворошиловай …этэ хүдөө ажахын артелиие …үзэе. Тус колхозой хүтэлбэ… …шэд колхозниггуудтаяа һай… …зүбшэлэнгүйгөөр, центрээ …а, ой модонһоо холо, улаан … соо, ажахын ба эдлүүриин… …арай үрөөһэн захадань тодхо… … Алдуугаа заһаруулжа, ар… …гээ һууриие зохистой газар… …лха тухайда хөөрэлдэһөөр … Энэнь мүнөөл хүсэлдэхэ … ороо. Ушарынь, тэндэхи … хоёр колхоз —Ворошиловай … Молотовой нэрэмжэтэ артель… —һаядаа ниилээд, центрээ нэ… …хэ бэлэдхэл хэжэ эхилээ.

…лхозой центр болохо газарые …хойлходоо алдуу гаргадаг …урдань ондоошье зарим нюта… … үзэгдэдэг байгаа. Тэрээниие … дабтахагүйн тула, энэ асуу… …һайтар бодомжолжо үзэхэ, …лхозниггуудтай хэлсэхэ, аймагай … ажахын таһагай ба МТС-эй …жэлтэдтэй зүбшэхэ хэрэгтэй. …лхозно һуурин газарнуудай …орииннуудые тодорхойлходоо, … бүриин ажахын ба байгаа… … өөрсэ условинуудые, меха… …илгын асуудалые хараадаа … шухала. Малажалай фермэ… … байранууд, полевой станууд …эгэ зүбөөр табигданхайе мүн …аража үзэхэ ушартай.

…он доторхи томодхогдоһон хэ… дэн зуун, мянган колхозууд агрогородуудые барихын тула бэлэдхэл хэжэ захаланхай. Российска Федерациин, Украинын, Белоруссиин, Кубаниин, Кавказай, Дунда Азиин ба бусад республиканууд болон областьнуудай олон колхозууд садуудтай, театрнуудтай, хүдөө ажахын культурын байшангуудтай, мастерскойнуудтай, электростанцинуудтай, радиоузелнуудтай ба бусад шухала барилгануудтай агрогородуудые барижа байна. Тэндэ нэгэ ба хэдэн дабхар шулуун байшангууд олоор бодхоогдоно.

Манай республикын томо колхозууд мүн лэ агрогородуудые барихаар түсэблэжэ эхилээ. Эдэ бүгэдэ хадаа социалистическэ хүдөө ажахын толотомо амжалтануудай ба бүри гайхамшаг хэрэгүүдые бэелүүлхэ шэнэ алхам хэһэнэй гэршэ, город деревни хоёрой хоорондохи илгаагай улам бага боложо байһанай гэршэ мүн.

Барилгын хүдэлмэриин үргэн ехэ программые бэелүүлхын тула, колхоз бүхэндэ барилгын бригада эмхидхэхэ ба нютагай барилгын материалнуудые, түбхын түрүүндэ, хирпиисэ үйлэдбэрилгэ һайжаруулха — хирпиисын завод бариха шухала. Барилгын модо ба бусад хэрэгсэлнүүдые эртээнһээ бэлэдхэхэ, зөөхэ хэрэгтэй. Томодхогдоһон колхозууд барилгануудаа капитальнаар, химдаар, ажалдаа механизаци ба электрын хүсэ хэрэглэн, типовой проектын ёһоор эрхилхэ ёһотой.

Хаана, юу, хэзээ, хэн барихаб гэһэн тодорхой түсэб зохёожо, колхозниггуудай суглаан дээрэ һайтар хэлсэхэ ба баталха, зохихо эмхи зургаануудтай зүбшэхэ шухала байна.

Аймагуудай хүдөө ажахын таһагууд, МТС-үүд, республикын хүдөө ажахын Министерство, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хүдөөгэй колхозно барилгын хэрэгүүдые эрхилхэ Управлени хадаа колхозуудай центрнүүдые түсэблэхэ, бариха хэрэгые тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ, туһаламжа үзүүлхэ уялгатай. Энэ асуудалаар ондоо областьнууд ба хизаарнуудай түрүү колхозуудай дүй дүршэлые манай республикын колхозуудта үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Колхозууд болбол промышленна предприятинуудтай холбоо барисаа байгуулан, барилгынгаа хэрэгтэ шухала туһаламжа абажа болохонь дамжаггүй.

Хүдөөгэй коммунистнууд болон комсомолецууд хадаа тосхонууд ба деревнинүүдые болбосон болгохо, колхозно шэнэ центрнүүдые бариха хэрэгтэ олониитэ колхозниггуудай бодото ударидагшадынь байха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой.

Коммунистнуудай эдэбхи ба үүсхэлые улам хүгжөөхэ, колхозно таряашадые социалистическэ хүдөө ажахын шэнэ илалтануудай түлөө тэмсэлдэ жагсааха гээшэ колхозно партийна организаци бүхэнэй хүндэтэ уялга болоно.

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Гүрэнэй Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын солист Лхасаран Лодонович Линховоиндо Бурят-Монголой АССР-эй Арадай артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Классическа ба мүнөө сагай оперно репертуар шудалалгада, ород ба бурят арадай дуунуудые дуулаха ябадалда, тэрэшэлэн вокальна мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туйлаһан амжалтануудыень тэмдэглэжэ, Гүрэнэй Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын солист Лхасаран Лодонович **Линховоиндо** Бурят-Монголой АССР-эй Арадай артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.
1951 оной январиин 29.

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Гүрэнэй Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын солистка Лариса Петровна Сахьяновада Бурят-Монголой АССР-эй Габьяата артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Классическа ба мүнөө сагай балетнэ искусствые шудалһанай ба балетнэ репертуар гүйсэдхэхэ ябадалда туйлаһан амжалтануудайнь түлөө Гүрэнэй Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын солистка Лариса Петровна **Сахьяновада** Бурят-Монголой АССР-эй Габьяата артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.
1951 оной январиин 29.

Бурят-Монголой АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые 1950 ондо дүүргэлгын дүнгүүд тухай

Бурят-Монголой АССР-эй Статистическэ Управлениин мэдээсэл

Бурят-Монголой АССР-эй промышленностиин, хүдөө ажахын, транспортын, капитальна барилгын ба эд бараанай эрьесын хүгжэлтэ иимэ тоо мэдээнүүдээр тодорхойлогдоно гэбэл:

I. ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1950 ондо промышленностиин валова продукци үйлэдбэрилгын түсэб 100 процент дүүргэгдэжэ, урдахи жэлтэйнь жэшэбэл 105 процент болоо.

Тус тус предприятинууд, управленинүүд, трестнүүд болон министерствонүүд жэлэйнгээ түсэбые иимээр дүүргээ гэбэл:

	Жэлэй түсэбые 1950 ондо дүүргэлгын процент	1949 ониие 1950 онтой сасуулбал
«Бурмонголлес» трест	99	118
Мяха-консервын комбинат	106	115
Ленинэй орденто паровозо-вагонно завод	113	99
«Росглавхлеб» трест	97	114
«Байкалгосрыбтрест»	106	121
Галуута-Нуурай рудоуправлени	106	106
Механизированнэ шэлэй завод	91	103
Маслопромой трест	114	120
Сэмбын фабрика	103	124
Ликеро-архиин завод	110	148
Спиртын завод	104	100
Мелькомбинат	105	127
Судна заһабарилгын завод	90	94
Механическа завод	62	82
Заһа болбосоруулдаг завод	113	97
Городской электростанци	107	90
Улан-Удын МРЗ	104	100
Селендумын МРЗ	95	129
Байкало-Сэлэнгын леспромхоз	104	78
Гүрэнэй типографи	102	93
Махоркын фабрика	105	113
Нютагай промышленностиин Министерство бүхыдөө	104	110
тэрэ тоодо:		
«Металлоширпотреб» завод	102	100
Весоремзавод	109	107
Мебельнэ фабрика	124	116
Һээеы дараха фабрика	91	105
Сүхын арһанай завод	115	155
Гуталай фабрика	92	184
Райпромкомбинадууд	104	107
Эдеэ хоолой промышленностиин Министерство бүхыдөө	104	115
тэрэ тоодо:		
Кондитерска фабрика	97	117
Гүрэнэй пивын завод	112	115
Үнэгэтэйн жэмэстэ-овощно завод	122	140
Желтурын тээрмэ	102	88
Уланай тээрмэ	148	232
Хориин тээрмэ	113	122
Усть-Кяхтын тээрмэ	45	46
Райпищекомбинадууд	104	119
Барилгын материалнуудай Управлени бүхыдөө	94	107
тэрэ тоодо:		
Дээдэ-Березовкын хирпиисын завод	84	88
Шулуутайн известкын завод	122	152
Улан-Удын черепичнэ завод	100	96
Заиграйн барилгын материалнуудай комбинат	100	116
Барилгын материалнуудай Еловско комбинат	89	153
Нютагай промышленностиин Управлени	93	103
Кооперативна промышленность бүхыдөө	92	95
тэрэ тоодо:		
Бурмонпромсовет	91	92
Бурлесхимпромсоюз	84	104
Буркоопинсоюз	105	97

Валова продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэбэшье, зарим зүйлнүүдэй продукци дүүргээгүй ушарнууд бии.

«Маслопромой» трест болбол тоһо ба сыр үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө дүүргээгүй.

Нютагай промышленностиин Министерство мебель, хирпиисэ, извёстко, арһан гутал, һээеы гутал, дабирхай, смола болон бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө дүүргээгүй байна.

Инвалидуудай коопераци болбол натураар үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө олонхи зүйлнүүдээр дүүргээгүй, тиихэдэ 1950 ондо 12 зүйлые бүтээн гаргахаар түсэблэһэн аад, нэгыеншье дүүргээгүй байха юм.

1950 ондо промышленна продукциин шухала зүйлнүүдые бүтээн гаргалга удаадахи тоо мэдээнүүдээр тодорхойлогдоно гэбэл:

	1950 ондо жэлэй түсэбые дүүргэлгын процент	1950 ониие 1949 онтой сасуулбал процентээр
Нүүрһэн	104	107
Электроэнерги	107	107
Барилгын модо зөөлгэ	99	116
Хюрөөдэмэл материалнууд	106	116
Сонхын шэл	94	103
Хирпиисэ	79	94
Известко	84	98
Ноохон бүд	102	128
Арһан гутал	54	118
Һээеы гутал	76	95
Мяхан	105	120
Колбасна зүйлнүүд	133	138
Мяханай консервэ	113	116
Заһанай консервэ	123	150
Заһа барилга	105	124
Спирт	101	101
Малай тоһон	89	100
Сыр	67	92
Кондитерска зүйлнүүд	102	163
Пивэ	112	114

II. ТРАНСПОРТ.

Түмэр замай транспортаар ашаа шэрэхэ 1950 оной түсэб 106 процент дүүргэгдэһэн байна.

Зүүн-Сибириин пароходствын Улан-Удын пристань ашаа шэрэхэ 1950 оной навигационно түсэбые тоннажаар 74 процент, тонно-километрээр 56 процент дүүргэһэн байна.

III. КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

1950 ондо централизованно ёһоор хэгдэхэ капитальна хүдэлмэринүүд уридшалан абтаһан мэдээгээр 95 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо ой модоной ба саарһанай промышленностиин Министерство—103 процент, мяханай ба һүнэй промышленностиин Министерство—131 процент, промстройматериалнуудай Министерство—81 процент дүүргэһэн байна.

1950 ондо гэр байрын барилгада капитальна вложенинүүдэй түсэб 86 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо: ой модоной ба саарһанай промышленностиин Министерство—83 процент, мяха ба һүнэй промышленностиин Министерство—94 процент, промстройматериалнуудай Министерство—75 процент дүүргээ.

IV. ХҮДӨӨ АЖАХЫ

1951 оной январиин 1-нэй байдалаар хэгдэһэн Бүхэсоюзна малай бэшэлгын түрүүшын дүнгөөр, ниитын малажал хүгжөөхэ түсэб колхозуудта эбэртэ бодо малаар 93 процент, тэрэ тоодо үхэрээр 87 процент, хони ба ямаагаар 86 процент, гахайгаар 96 процент дүүргэгдэһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ хэгдэһэн олон жэлэй ногоо тарилгые оруулангүйгөөр, 1950 ондо хабарай таряа тариха түсэб республикын колхозуудаар 98 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо хабарай орооһото тарилгаар 95 процент, тэрээнһээ шэниисээр—96 процент, хара таряагаар—114 процент, ячменеэр—81 процент, овёсоор—88 процент, гречихээр—97 процент дүүргэгдэһэн байха юм. Хартаабха тариха түсэб 86 процент дүүргэгдээ.

V. ЭД БАРААНАЙ ЭРЬЕСЭ

БМАССР-эй худалдаа-наймаанай организацинууд 1950 ондо эд бараанай розничио эрьесын түсэбые 98 процент дүүргэһэн байна.

Тэрэ тоодо худалдаа наймаанай Министерствын организацинууд 95 процент, ОРС-нууд болон продснабууд 99 процент, центросоюз—100 процент дүүргээ.

1950 ондо ниитын эдеэ хоолой эрьесын түсэб 100 процент дүүргэгдээ.

Тэрэ тоодо худалдаа наймаанай Министерствын ниитын эдеэ хоолой предприятинууд 103 процент, ОРС-нууд болон продснабууд 97, центросоюз 107 процент дүүргэһэн байха юм.

1950 ондо БМАССР дотор эд бараанай эрьесын бүхы түсэб 98 процентээр дүүргэгдээ.

Тэрэ тоодо худалдаа наймаанай Министерствын организацинууд 94 процент, ОРС-нууд болон продснабууд 99 процент, центросоюз 101 процент дүүргээ.

БМАССР-эй Статистическэ Управлени.

Һунгалтануудай хүндэлэлдэ

Түмэрзамайхидай амжалта

Паровозно болон вагонно депонуудай цехүүдэй, Улан-Удын станциин болон Железнодорожно районой бусад коллективүүдэй хүдэлмэришэдэй дунда ажалай ба политическэ эдэбхи угаа ехээр ургажа байна. Һунгуулиин № 12 Железнодорожно округ соо республикын Верховно Соведэй депутадта баллотировалагдахаар нүхэр В. М. Молотовой зүбшөөлөө үгэһэнэй харюуда ажалай дэбжэлтэ улам улам ургана.

Энэ баяр баясхаланта мэдээсэлые түмэрзамайхидтай хамта, республикын бүхы ажалшад ехэ баяртайгаар угтажа абаад, шэн зоригто ажалаараа энээндэ харюусажа байна. Һунгуулиин тус округой һунгагшадай нэрэ дээрэ республикын городууд ба аймагуудай ажалшадһаа хоёр мянга табан зуу үлүүтэй амаршалгын телеграммануудай болон бэшэгүүд абтанхай. Һунгалтануудай хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байһанаа ажалшад омогтойгоор мэдүүлнэ.

Бүгэдэарадай һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялгануудаа дүүргэхын тула түмэрзамайхид шэн зоригтойгоор ажаллана. Паровозуудай машинистнууд нүхэд Тихомиров, Овсенев, Михальченко, Ларинцев, Петренко болон бусад январиин 25 үдэр соо даалгабариһаа гадуур 5—6 мянган тонно элдэб түрэлэй ашаа арадайнгаа ажахыда зөөбэрилһэн байна.

Тиихэдэ, депогой шудхалгын, кузнечнэ, угаалгын цехүүд, автоконтрольно пунктын коллективүүд январь һарынгаа түсэбүүдые 8 үдэрөөр уридшалан дүүргээ.

М. Толкач.

Мүрысөөнэй долгин ургэдэнэ

Российска Федерациин ба Бурят-Монголой республикын Верховно Соведүүдтэ һунгахи һунгалтануудай үдэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөн мяханай комбинадайхидай дунда үдэр бүри ургэдэнэ. Үдэрэйнгөө даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргэдэг, эрхим шанартай продукци бүтээн гаргадаг бригаданууд олошоржо байна.

Городской Соведэй депутат нүхэр Н. И. Седых гэгшын хүтэлбэрилдэг халаанайхид үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо 185 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Январь һарын түрүүшын 20 үдэр соо тэдэнэр түсэбһөө гадуур 8 тонно һайн шанартай студень бүтээн гаргажа, худалдаа наймаанай организацинуудта тушаагаа. Нүхэд Денисенко болон Астахановагай бригаданууд үдэртөө 1,5—2 нормо дүүргэнэ. Консервнэ заводой нүхэд Домстойн, Дубанасовагай бригаданууд мүн лэ эршэтэ ажалаараа мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябана. Тус бригаданууд үдэр бүри 3—3 тонно студень түсэбһөө гадуур бүтээн гаргана.

Колбасна цехын стахановецууд Савина, Хазагаева, Васильева болон бусад 2,5—2,5 нормо үдэр бүри дүүргэнэ.

К. Ульзутуев.

Мүрысэгшэд олошорно

Итанцын леспромхоздо модо бэлэдхэхээ ерэһэн Кабанскын аймагай колхозуудай гэшүүд үндэр бүтээсэтэйгөөр ажаллана. Союзна болон автономно республикануудай Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсаһан, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой модошод Г. Миронов, Н. Зорин, Т. Бурлаков болон бусад үдэр бүри 2 нормо дүүргэнэ.

Тиихэдэ «Победа» колхозой модо отологшо нүхэр И. Н. Рыков сезоной эхилһэнһээ хойшо январиин 15 хүрэтэр 104 үдэрэй нормо дүүргээ. Тэрээнтэй мүрысэгшэ А. Кузнецов 1950 оной ноябриин 1-һээ хойшо 89 нормо дүүргээ.

Ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлажа, һунгалтануудай үдэрые угтахын түлөө мүрысэгшэд эндэ үдэр бүри олошорно.

К. Григорьев.

РСФСР-эй ГЭГЭЭРЭЛЭЙ МИНИСТЕРСТВОДЭ

…рагшадай саашанхи һуралсал… … тэдэнэй ерээдүйн практичес… …ал-ябуулгадань графическа …нууд шухала байна. Энээнтэй …рамдуулан, РСФСР-эй гэгээ… … Министерство зураг заалгые …улинуудта һайжаруулхын ту… …дорхой хэмжээ-ябуулга ха… …а.

Зураг зуралга тушаа программая дүүргэхэһээ гадна, долоонжэлэй ба дунда һургуулинуудта энэ предмедээр һурагшадай класснабэшэ хүдэлмэри эмхидхэхые дурадхагдана. Һуралсалай жэлэй эсэстэ бүхы һургуулинуудта һурагшадай зураһан зурагай выставкэ эмхидхэгдэхэ байна. (ТАСС).

Хүдөөгэй ба колхозно барилга тушаа республиканска зүблөөн

…ГА. Хүдөөгэй ба колхозно ба… … тушаа республиканска зүб… … болобо. 1951 он дотор колхо… … үйлэдбэриин, культурно… …удалай ба байрын гэрнүүдэй …гын түсэб тухай асуудал зүб… …хэлсэгдэһэн байна.

…спубликын колхозуудта кол… … тосхонуудые барилга үргэ… …дэлгэрүүлэгдээ. Хүдөө ажа… … артель бүридэ дүрбэнһөө …бошэ —хамтадаа 8000 шахуу …н ба 5000 байрын гэрнүүдэй …га хэхэ зорилго табигданхай. …зуудта барилгын саг үргэл… … бригаданууд байгуулагдаад, … ба бусад материалнуудые …эжэ байна.

Хуторнуудһаа байрын гэрнүүдые урилжа зарим тосхонууд байгуулагдаха юм. Гэрнүүдые задалангүйгөөр шарга дээрэ ашаад, тракторна тяга хэрэглэн зөөжэ байһан Даугавпилсска районой дүй дүршэл һонирхол үүсхэнэ. Энээн тухайда хүдөөгэй ба колхозно барилгын Даугавпилсска районно таһагые даагша нүхэр Вайкулис зүблөөн дээрэ хөөрэжэ үгэбэ.

Латвийска ССР-эй науканудай Академиин экономикын институдай научна сотрудник нүхэр Красвицкын хэлэһэн үгэ зүблөөндэ хабаадагшадые ехэтэ һонирхуулаа.

(ТАСС).

КОММУНИСТНУУД БА ПАРТИЙНАБЭШЭ ХҮНҮҮДЭЙ СТАЛИНСКА БЛОГОЙ КАНДИДАДУУД

* * *

Түрүү колхозой түрүүлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ, Советскэ сельсоведэй «Заветы Ильича» колхозууд, Хэжэнгын дунда һургуулиин багшанарай коллектив ба Хэжэнгын МТС-эй механизаторнууд Доодо-Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бумбэ Гомбоевич Гомбоевые БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлбэ.

Бумбэ Гомбоевич 1911 ондо Хэжэнгын аймагай Доодо-Худанай сомоной Табанарһан гэжэ нютагта, дунда шадалтай малша хүнэй бүлэдэ түрэһэн байна. Арба наһа гүйсэжэ, Худан-Белчэрэй эхин шатын һургуулида ороод, 1925 ондо тэрэниие амжалтатайгаар дүүргэһэн байгаа. 1928 ондо ленинскэ комсомолой зэргэдэ ороһон юм.

Колхозно байдал хадаа үгытэй һуһан малшад ба тараашадта баргадашагүй ехэ баяр асараа. «Худанай үртөө» тосхондо 1929 ондо колхоз тогтожо, тэрээндэ нүхэр Гомбоев бүлэнэртэеэ ороо һэн. Тингээд 1929 оноһоо колхоздо бригадир болоһон байгаа. 1930 ондо Яруунын аймагтахи 2 жэлэй кооперативна училищида ороод, 1932 ондо дүүргээ. Һүүлээрнь Хоринн аймагай центральна магазиние даагшаар хүдэлмэрилбэ. 1934 ондо Бумбэ Гомбоевич Үдын сельпогой түрүүлэгшээр ажаллаа.

1937 ондо Чесанын сельпогой түрүүлэгшээр хүдэлмэрилбэ. 1938 ондо механизаторнуудай 3 һарын курса дүүргээд, өөрынгөө колхоздо ерэжэ шофёроор хүдэлмэрилһэн, правлениин гэшүүн болгогдон һунгагдаһан юм. Колхознигуудайнгаа дунда хүндэтэй болоһон тулада Бумбэ Гомбоевич уданшьегүй тэндээ түрүүлэгшээр һунгагдан, 1940 оноһоо 1942 оной апрель хүрэтэр хүдэлмэрилээ. 1940 ондо партиин гэшүүн болоһон байна. Түрүүлэгшэ байхадаа культурна хүдэлмэридэ анхарал ехээр табижа, колхоздоо шэнэ клуб, бани барюулһан, колхознигуудайнгаа гэр байрануудые заһабарилуулһан, болбосон болгоһон байгаа. 1942 оноһоо 1946 оной май хүрэтэр Советскэ Армиин зэргэдэ ябаад, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Японие илаһанай түлөө» медальнуудтай бусажа ерээ һэн.

Бумбэ Гомбоевичые өөрынь колхозойхид дахинаа түрүүлэгшээр болгон һунгаһан юм. Нүхэр Гомбоев колхозоо улам баян, бүри культурна байдалтай болгохо ба механизмын хүсые үшөө ехээр хэрэглэхэ хүдэлмэри ябуулаа. 1947 ондо Доодо-Худанай сомоной Соведэй депутадаар һунгагдаа һэн.

Республикын 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан Бумбэ Гомбоевич «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаа. Нүхэр Гомбоевой оролдолгын ашаар, колхознигуудай гэрнүүдтэ радио ба Ильичын гэрэл оруулагдаа, локомобиль, пилорама, тээрмэ гэхэ мэтэнүүд бии болгоо. Ерэхэ зунһаа эхилжэ электрын хүсөөр хонидоо хайшалдаг, үнеэдээ һаадаг болохонь. Бумбэ Гомбоевич колхозойнгоо мал ба тариаанажалда, механизацида, мүн культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ ехээр һаналаа табидаг. Шэнэ клуб, правлениин шэнэ байшан, стандартна хэдэ хэдэн шэнэ гэрнүүдые барюулаа.

Доодо-Худанай сомоной Ворошиловай, Молотовой нэрэмжэтэ хүршэ хоёр колхоз һаяхан хамтаржа, нүхэр Гомбоевые өөрынгөө түрүүлэгшээр һунгаа. 1950 оной декабриин 17-до нүхэр Гомбоев Доодо-Худанай сомоной Соведэй депутадаар дахинаа һунгагдаа.

Ворошиловай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхоз мүнөө малайнгаа үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэжэ байна. Мүн хабарайнгаа тарилгада бэлэдхэл хэжэ эхилһээр үниинэй. Тус колхоз аймагайнгаа колхозуудай дунда түрүү һуури эзэлжэ шадаа.

Хэжэнгын аймагай һунгуулиин № 67 округой бүхы һунгагшад февралиин 18-да—һунгалтануудай үдэр—өөһэдынгөө голосуудые нүхэр Бумбэ Гомбоевич Гомбоевто үгэхэнь лабтай.

Д. Доржиев.

* * *

Бэлигтэй уранзурааша

1951 оной январиин 17-ной үглөө гүүр. Бурят-Монголой оперо ба балетэй театрын байшангай нэгэ ужам таһалга дотор һаяхан зурагдажашье байһан, зурагдажа дүүрэһэншье элдэб һайхан зурагууд, баһа уран һайхан һиилүүртэй элдэб хэрэгсэлнүүд харагдана. Тандэ ондэр аад, гэгшэ сабэр бэетэй, хурса нюдэтэй, аялдаа зөөлэн зантай, болгоомжотой сагаан үгэтэй хүн нэгэ гартаа элдэб янзын шэрэнүүдтэй палитра, нүгөө гартаа биирэ баряад, театральна костюмуудай хажууда ошожо зогсоно.

Энэ хадаа Тимин Александр Иванович байна. Москвада болоһон бурят-монгол литературын вечернүүдтэ хабаадалсан, тэндэ номуудай ба фотовыставкэнүүдые ураниайхаанар түхеэржэ, столицын ажалшадта харуулаад, һаяхан бусажа ерээ. Мүнөө шэнэ операдо наадаха хүнүүдэй костюмуудые бэлэдхэхын түлөө эскизнүүдые зуража байна.

Нэгэ эскиз дүүргэһэн хойноо, Александр Иванович хажуу тээшээ эрьежэ, шэнэ баригдажа байһан театрын үүдэндэ табигдаха 4,5 метр үндэртэй, мори унаһан хүнүүдэй скульптурые уран гоёор, дүрэтэй бэрхээр һиилажа эхилнэ.

Александр Иванович Обь мүрэнэй эрьедэхи Камне гэжэ багахан городто, үгытэй тарашанай бүлэдэ, 1910 ондо түрөө һэн.

1927 ондо Омскын ураниайханай-промышленна техникумдэ орожо, тэрэниие Александр Иванович, эрхим һайн сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэн байна.

1930 ондо тэндэһээ социалистическэ Бурят-Монголдо эльгээгдээ. Эндэ ерэһээр Александр Иванович бурят арадай ажабайдалтай танилсаа, эндэхи газар дайдада, гүн тунгалаг Байкал далайдэ хизааргүй ехээр дурлаа юм.

Мүнөө нүхэр Тимин — СССР-эй Советскэ уранзураашадай Союзай гэшүүн, оперо ба балетэй театрын главна уранзурааша.

Александр Иванович үнэн сэхэ, оролдосотой бэрхэ ажалаараа богонихон саг соо театрын бүхы коллективтэ хүндэтэй болоо һэн. Уранзурааша хадаа өөрынгөө оюун бэлигые улам хурсадхажа, уран биирые улам шуран хурдан болгожо байдаг. Тиминэй зураһан идеинэ үндэр шанартай уран зурагууд ажалшадые габьяата хэрэгүүдтэ зоригжуулан, манай ороной саашадаа хүгжэхэ ба һалбарха ябадалые түргэдхэлсэнэ.

1940 ондо Москвада болоһон бурят-монгол искусствын декадада хабаадалсажа, 25 картина, 20 портрет нүхэр Тимин зураһан байна. Энэ хадаа тэрэнэй ... амжалта мүн байгаа. Але... Иванович тиихэдэ Ажалай ... тугай орденоор шагнагдаа һ...

Нүхэр Тимин Эсэгэ ороно... гаалгын дайнда хабаад... зуураа, сэрэгшын жада, у... раашын биирэ хоёрые адли ... шээр хэрэглэн 4 жэл соо тэ... байна. «Советскэ Союзай ... Гармаевай баатаршалга», «... Монголой артистнууд ф... гэһэн ба бусад уран һайхан... гуудые дайнай үе соо зураа.

«Ажабайдалай бүхы талы... жэдэ хадуун абаад, тэдэнии... наар, зүбөөр зурадаг, э... ажалша, дууһашагүй б... хүн» гэжэ нүхэр Тимин оло... дээжэ болонхой.

Бурят-Монголой культуры... искусствын хэдэн олон ажа... лагшадай портредүүдые нүх... мин зураа. Александр И... чын зураһан зурагууд Мо... гүрэнэй Третьяковско галле... табигданхай. Бэшэ хэдэн ол... рагуудынь Восточно кул... музейдэ, Улан-Удын музейд... бигданхай.

Олон жэлэй туршада ... үнэн сэхээр алба хэһэнэйнь ... Советскэ Правительство РС... искусствын габьяата ажа... лагшын нэрээргэ нүхэр Т... олгоо. Һунгуулиин № 2 С... округой һунгагшад Алексан... новыч Тиминие БМАССР-... ховно Соведэй депутадта ка... болгон нэгэн һаналаар дэб...

— Арадай найдабаря ... гэшэ миниин эгээл ехэ зол... —гэжэ Александр Иванович дүүлнэ.

Н. Цы...

ШАДАМАР ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

Мирон Николаевич Болдохонов 1931 оноһоо 1939 он хүрэтэр багшын ба комсомольско хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ябаһан байна. 1939 оноһоо 1947 он хүрэтэр нүхэр Болдохонов Советскэ Армиин зэргэдэ алба хэхэ зуураа, жиирэй боецһээ полкын партийна бюрогой секретарь хүрэтэрөө ургаһан байха юм.

Армиһаа табигдажа ерээд, нүхэр Болдохонов ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой инструктораар хүдэлмэрилжэ байтараа, 1948 ондо ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой шиидхэбэреэр ВКП(б)-гэй Хоринн айкомой хоёрдохи секретаряар томилогдоһон байна. Мирон Николаевич Болдохонов 1949 оной августһаа партиин Хоринн айкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлмэрилнэ.

Нүхэр Болдохонов эдэ тушаалнуудта хүдэлмэрилхэдөө партийна шадамар хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулаа. Тэрэ хадаа хүдөө ажахын продуктнуудые тушааха гүрэнэй түсэбүүдые аймагайнгаа эрхимээр дүүргэһэнэй түлөө Ажалай Улаан тугай орденоор шагнагдаһан байха юм.

Хоринн леспромхозой ба Хоринн МТС-эй хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай коллективүүд, Хоринн дунда һургуулиин багшанар, Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин колхознигууд БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар большевистскэ партиин үнэн хүбүүн, партийна шадамар хүтэлбэрилэгшэ Мирон Николаевич Болдохоновые дэбжүүлһэн байна.

Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат Мирон Николаевич Болдохоновто һунгуулиин № 99 Хоринско округой һунгагшадай голосуудаа нэгэн хүн шэнгеэр үгэхэнь лабтай.

П. Ренчинов.

ЭРХИМ ҺААЛИШАН

Мухаршэбэрэй аймагай Зандинай сомоной «Комсомол» колхозой колхознигууд һунгалтын урда тээхи суглаан дээрээ БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар һунгуулиин № 79 Шаралдаевска округһоо колхозойнгоо эрхим һаалиша Дарижап Дашиевна Дашиевае дэбжүүлһэн байна.

Дарижап Дашиевна 1913 ондо үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэһэн байгаа. Нүхэр Дашиева бага балшар наһанһаа эхилэн малажал дээрэ хүдэлһэн байха юм. 1931 ондо нютагтаа «Комсомол» колхозой эмхидхэгдэхэдэ, түрэлхидтэеэ хамта тэрээндэ ороо һэн. Дарижап Дашиевна колхоздо ороһонһоо хойшо 3 жэлэй турша соо таряанажалай бригадада хүдэлмэрилөө. Эрхим амжалтануудые туйлаһанай түлөө колхозой правлениин зүгһөө хэдэн удаа баясхаланда хүртэһэн байха юм.

Ажал хүдэлмэридөө ша... дээрэһээ нүхэр Дашиева 19... һүнэй-товарна фермые д... дэбжүүлэгдэһэн байна. Тэрэ... һээ хойшо энэ ажалдаа ... тайгаар хүдэлмэрилжэ ... Тиихэ зуураа, нүхэр Дашие... лагша һаалишын үүргэ дүү... нэ.

Дарижап Дашиевна 13 ... турша соо 224 тугал абажа, ... бүтэнөөр түлжүүлһэн ба ... ашаг шэмые дээшэлүүлхын ... ехэхэн оролдолго гаргаһан ...

Нүхэр Дашиева БМА... хоёрдохи зарлалай Верховно... ведэй депутат байхадаа һу... дайнгаа этигэл найдабари... дэтэйгөөр дүүргэжэ шадаһ... ха юм.

Б. Дымбр...

Партийна эхин организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаанууд

Колхозуудай, предприятинуудай ба эмхи зургаануудай олонхи эхин парторганизацинуудта партбюрогой секретарьнуудай тоосоо соносохо ба һунгалта хэхэ болзор гүйсөө.

Тоосоото-һунгуулиин суглаан хадаа партийна организациин ажабайдалдахи шухала событи мүн. Тус суглаанууд дээрэ коммунистнууд тоосоото үе соо хэгдэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые гаргадаг, партийна бюрогой ажал-ябуулгада сэгнэлтэ үгэдэг, өөһэдынгөө саашанхи зорилгонуудые тодорхойлдог байна. Тоосоото-һунгуулиин суглаанууд парти доторой демократиие эли тодоор харуулдаг байха юм. «Имагтал парти доторой демократиин үндэһэ һуури дээрэ өөрыгөө большевистскээр шүүмжэлэл дэлгэрүүлэгдэхэ ба партийна жэлг заршам бэхижүүлэгдэхэ байна»—гэжэ ВКП(б)-гэй Устав соо хэлэгдэнэ.

Республикын хэдэ хэдэн аймагуудай олон партийна организацинуудта тоосоото-һунгуулиин суглаанууд үнгэргэгдэбэ. Эдэ суглаанууд ехэнхидээ эмхитэйгээр, коммунистнуудай тон эдэбхитэ хабаадалгатайгаар большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрынөө шүүмжэлэлгын туг доро үнгэргэгдэнэ. Партийна хүдэлмэриин дүнгүүдые гарган, партийна бюрогой, секретариин ажал-ябуулгада сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, коммунистнууд тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ өөһэдтөө ба тоосохо партийна органуудта ехэ эрилтэнүүдые табина, хүдэлмэридөө бии байһан дутуу дундануудта эбсэшэгүйгөөр хандана. Тоосоото-һунгуулиин суглаануудай гол анхаралда партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэриин асуудалнууд табигдана. Эдэ суглаанууд болбол коммунистнуудай бүри эдэбхитэй болоһониие, партиин табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ партийна организацинуудай дайшалхы шадабариин улам ургаһаниие харуулна.

Зүгөөр, зарим партийна организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаануудые үнгэргэлгэдэнь ехэ дутагдалнууд гарана.

Ямар гол дутагдалнууд байнаб?

Зарим партийна организацинуудта тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ коммунистнуудай зарим хубинь байлсанагүй. Энэ хадаа ехэхэн дутагдал гээшэ. Партийна суглаан бүхэндэ бүхы коммунистнуудые хабаадуулха шухала.

Мүнөө зарим колхозно партийна организацинуудта коммунистнуудай зариманиинь модо бэлэдхэлээр командировкодо гаранхай. Тэдэнэр нэгэ хэды саг болоод колхоздоо бусажа ерэхэ байна. Эдэ партийна организацинуудта тоосоото-һунгуулиин суглаанай болохо болзорые хойшонь болгос һаа лэрэ байна. Бүхы коммунистнуудай байра дээрээ байгаал һаа, тэдэниие партийна суглаанда бултыень хабаадуулжа болохо ба хабаадуулха хэрэгтэй байна. Партбюро, секретарь хадаа суглаае бэлэдхэхэ тушаа анхаралаа саг соонь табижа байха ёһотой.

Зарим партийна организацинуудта секретарьнуудай ба партбюрогой хэһэн тоосоото элидхэлнүүд тон бага удхатай, тэндэнь партийна организациин хүдэлмэри шэнжэлэн харуулагдаагүй байха юм. Зарим ушарнуудта партбюрогой ба партийна суглаануудай хаража үзэһэн асуудалнуудые миил богонёор тоолоод гарашаһан «тоосоонууд» байгаа, тиин эдэ асуудалнуудай ба абтаһан шиидхэбэринүүдэй удха шанарынь шэнжэлэн харуулагдаагүй байха юм. Иимэ тоосоонууд эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэлгэ үүсхэхэгүй, суглаанай эдэбхитэйгээр үнгэрхэ ябадал туйлахагүй байһаниинь мэдээжэ.

Парторганизациин хүдэлмэри бүхы коммунистнуудта мэдээжэ байдаг туладань, энээн тухайда тоосоото элидхэл соогоо тодоор хэлэһэнэй хэрэггүй гэжэ зарим партийна организацинуудай секретарьнууд бододог. Тоосоото элидхэл болбол хэһэн юумэеэ юрэл тоолохо ябадалһаа бүридэдэггүй, элидхэл соо тобшолол, согсолол хэгдэһэн байха ёһотой гэжэ эдэ нүхэдүүд мартана гээшэ ха. Тоосоото элидхэл болбол үнгэрһэн үе соо партийна организациин ямар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһые миил тоолохогүй, хүдэлмэридөө бии байһан ехэ дутагдалнуудые тэмдэглээд дүүрэхэгүй, харин хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые шэнжэлэн харуулха, гараһан дутагдалнуудай шалтагаануудые уудалан харуулха ба саашадаа иимэ дутагдалнуудые усадхаха тухай хэмжээнүүдые хараалха ёһотой.

Тоосоото-һунгуулиин суглаан дээрэ хэгдэһэн элидхэлэй удхаһаань суглаанай шанар, коммунистнуудай эдэбхи, шүүмжэлэл дэлгэрүүлэгдэхэ ябадал ехээр дулдыдадаг. Тиимэһээ тоосоото элидхэлые нарин һайнаар бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Партийна бюротой парторганизацинуудта тоосоото элидхэлые партбюрогой заседани дээрэ заабол хаража үзэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, энэ ушарта суглаанай урда секретарь гансаараа тоосоно бэшэ, харин партийна бюро бүхыдөө тоосоно гээшэ.

Зарим партийна организацинуудай секретарьнууд бага бэлэдхэлтэй ба партийна хүдэлмэриин дүршэл багатай байдаг. Тиимэһээ тоосоото элидхэлээ бэлэдхэхэдэнь тэдэндэ партиин айкомууд, райкомууд туһаламжа үзүүлжэ байха уялгатай.

ВКП(б)-гэй айкомууд, райкомууд өөһэдынгөө түлөөлэгшэдые гү, али партийна аппарадайнгаа хүдэлмэрилэгшэдые тоосоото-һунгуулиин суглаануудта байлсахаар эхин парторганизацинуудта эльгээдэг. Зүгөөр эдэ түлөөлэгшэдынь олонхи ушарта суглаануудай болохо гэжэ байхадань лэ эхин парторганизацинуудта ерэжэ, суглаануудта байлсадаг. Гэбэшье суглаануудые бэлэдхэхэ ябадалда тэдэнэр хабаададаггүй. Энэ хадаа ехэхэн дутагдал гээшэ.

Тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые зоримгойгоор дэлгэрүүлхэ, өөрынгөө һанал бодолые коммунист бүхэнэй айнгүйгөөр хэлэхэ таарамжатай услови байха ёһотой. Тоосоото-һунгуулиин суглаануудые үнгэргэхэдөө, хэрэггүйгөөр яарадаг, суглаагаа заатагүй нэгэ үдэшэ дүүргэхые уридшалан шиидхэдэг ушарнууд үзэгдэдэг. Эдэ барьмтанууд коммунистнуудай эдэбхиие хизаарладаг ба шүүмжэлэлэй хэмжээе доошолуулдаг байһаниинь мэдээжэ. Хэрбээ тоосоото-һунгуулиин суглаан нэгэ үдэшэ болохын орондо хоёр үдэшэ үргэлжэлөө һаа, муу юумэ болохогүй, харин бүхы коммунистнууд өөһэдынгөө һанал бодолые ба дурадхалнуудые суглаанда хэлэхэ арга боломжотой болохо байна.

Зарим тоосоото-һунгуулиин суглаануудай ехэхэн дутагдалынь гэхэдэ, секретариин, партийна бюрогой хэһэн элидхэлээр абтаха шиидхэбэринүүдэй удхашанарые сэгнэдэггүй ябадал болоно. Имагтал партбюрогой, секретариин ажал-ябуулгые сэгнээд лэ, саашанхи үедэхи партийна организациин зорилгонуудые ерыйдоошье тодорхойлонгүй гү, али эдэ зорилгонуудые тон юрэнхыгөөр хараалһан шиидхэбэринүүдые абадаг уш... бии. Иимэ шиидхэбэринүү... тоосоото-һунгуулиин су... хэмжээе ба удхашанарые ... луулна. Тоосоото-һунгуули... лаанай шиидхэбэри заатал һ... дэлгэрэнгы байха ёһогүй, ... партийна организациин гол... гонуудынь тэрэ шиидхэбэри... шэгдэнхэй байха ёһотой. То... һунгуулиин суглаанай шии... хадаа шухала партийна до... партийна организациин, ... партийна бюрогой ба секр... хэхэ хүдэлмэриин програм... Партийна организациин х... рииие саашадань һайжаруул... шаа суглаан дээрэ коммун... дай оруулһан дурадхалнууд... лаанай шиидхэбэри соо бэ... ёһотой. Суглаанай шиидхэб... хёоходоо айхабтар наринаа... даха шухала. Партийна ... бүхэн, илангаяа тоосоото-... лиин суглаан тон наринаар ... хэгдэхэ ушартай.

Тоосоото-һунгуулиин сугл... дые бүхы партийна орга... нуудта үндэр идейно-поли... хэмжээндэ үнгэргэхэ ябадал... бүхы партийно-эмхидхэлэй ... литическэ хүдэлмэриие са... һайжаруулхада, партиин ... шэнэ ехэ зорилгонуудые ... хын түлөө тэмсэлдэ парти... ганизацинуудай дайшалхы ш... рииие улам дээшэлүүлхэ яб... ехэ удхашанартай байха юм.

Я. Оршанский, ВКП(б)-гэй... партийна, профсоюзна б... мольско органуудай таһа... шын орлэгшо.

Сергей Иванович ВАВИЛОВ

Наукын агуу ехэ ажалша ба эмхидхэлшэ Сергей Ивановкч Вавиловай дурасхаалда

...кэ наукада хүшэр хүндэ ...болдобо. Ехэ эрдэмтэн, ...ба ниитын элитэ ехэ ажал..., советскэ түрүү наукын ...эшэгүй тэмсэлшэ, комму... агууехэ идеянуудэй дулэ...гандист—СССР-эй наука... Академиин президент, ССР Верховно Соведэй депутат. ...Сергей Иванович Вавилов ...хүсэнүүдэйнгээ халима ...р һалбаржа байһан үедэ ...ебэ.

...Вавилов 1891 ондо Моск...ее. Тэрэ хадаа 1909 ондо ...о университедтэ орожо, ...литэ ехэ эрдэмтэн-физик ...Лебедевэй хүтэлбэри доро ...ба ажаллаһан байна. Бү... байхадаа, С. И. Вави...агуудай типловой үнгэеэ ...гэһэн научна оригиналь...лэлгэ хэжэ, тэрэнь Мос...университедэй дэргэдэхи ...ини дурлагшадай Об... алтан медальда хүртэһэн ... 1914 ондо университедээ ...байхадань, тэндээ үлэжэ ...кафедрада хүдэлмэрил... Вавиловта дурадхагдаһан ...бэшье тэрэ хадаа энэ ду... арсаад, түрүү эрдэмтэ...жэ байһан полицейскэ ...үүдтэ эсэргүүсэл болгон ...прогрессивнэ эрдэмтэдтэй ...верситедһээ гаража ошо...а.

...Вавилов 1914 онһоо 1918 ...р сэрэгэй алба хэһэн бай...элнүүдэй туршада тэрэ ...офизикын талаар хэдэ ...чна шухала шэнжэлэлгэ...ээ.

...эй эрдэмтэ ба эмхидхэлшэ ...Ивановичын элитэ ехэ ...гань манай ороч дотор ...үгжэхэ ябадалда тон зо...рхэ байдал бии болгоһон ...Октябрьска социалисти...волюциин һүүлээр дүүрэн ...рээ һалбаран бадараа.

...Вавилов болбол революю...үүшын үдэрнүүдһээ эхи...огическа ба научно-шэн... ехэ хүдэлмэри ябуулаа. ...ажабайдал ба ажал... Московско университет, ...о техническэ дээдэ учи...изикын ба биофизикын ..., гүрэнэй оптическа ин...болон СССР-эй наукану... демиин П. Н. Лебедевэй ...э физическэ Институт мэ...на ба һуралсалай ехэ ехэ ...раанууда хүдэлмэритэй ...й байгаа.

...Вавилов зуу шахуу научн...олнуудые, илангаяа физи...икын асуудалнуудаар бэ...айна. Растворнуудые фо...сценцилгын байдалые тэ... 15 жэлһээ үлүү хугасаа ...осо ехэтэйгээр шэнжэл...ь физикын хүсэд шэнжэ... энэ һалбарида научна ...ээлтэнүүдтэ хүргэһэн ба ...енциин үзэгдэлнүүдэй ...теори зохёохо арга олго...а.

...Вавиловай хэһэн теорети...эгы шэнжэлэлгэнүүдэй ...ба тэрээнэй сэхэ хүтэл...рэй гэхэ гү, али хүйтэн ...лампануудые үйлэдбэрил...логи зохёогдоһон байна, ...каливаниин лампануудта ...экономическа ба светотех...алаарва булюу һайн юм.

...Вавиловай үүсхэлээр бодос ...гын шэнэ метод — лю...тиэ шэнжэлэлгэ химидэ, ..., минералогидо, эдеэ ...металл үйлэдбэрилгын ба промышленностиин бусад һалбаринуудта үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэә.

Бодос дотор электронуудай гэрэлһээ үлүү түргэн скоростёор гүйсын шэнжэ шанарые шэнжэлэлгээр С. И. Вавиловай ба тэрээнэй һурагшадай нээһэн элитэ ехэ нээлтэ хадаа научна ба практическа онсо шухала удхашанартай. Эдэ элитэ ехэ хүдэлмэринүүдэйнгээ түлөө Сергей Иванович Сталинска шанда хоёр дахин хүртөө. Сергей Ивановичые СССР-эй наукануудай Академиин гэшүүн-корреспондентээр 1931 ондо ба үнэнтэ гэшүүнээр 1932 ондо һунгаһан ябадал хадаа советскэ наукын үмэнэ тэрээнэй хэһэн ехэ габьянуудые һайшаалга мүн болоһон байна. Бүхы талаараа культурата Сергей Иванович болбол наукын түүхын ба методологиин юрэнхы асуудалнуудта туйлай ехэ анхарал хандуулдаг байгаа. Тэрээнэй олон зохёолнууд естествознаниин, философиин асуудалнуудта зорюулагданхай, тэрэ хадаа тус зохёолнууд дотороо бүгэдые илагша Ленин—Сталинай агууехэ һургаалые творческоор хэрэглэжэ, мүнөө сагай түрүү наукын туйлалтанууд диалектическэ материализмын ёһонуудые батална, буржуазна философууд болон физигүүдэй идеалистическэ үзэл бодолнуудые буруутуулна гэжэ харуулаа. Советскэ Эхэ ороной үнэн патриот С. И. Вавилов эсэгэ ороной наукын нэрэ хүндын түлөө ба дэлхэйн наука болон культурын баялигта манай Эхэ ороной эрдэмтэдэй оруулһан агууехэ оруулалтые тоон мэдэрхэ ябадал туйлахын түлөө шууд сэхэ тэмсэдэг байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ СССР-эй Гүрэнэй Оборонын Комитедэй түлөөлэгшэ байха зуураа С. И. Вавилов болбол дайсаниие буга сохихо хэрэгтэ өөрынгөө хүсэ зорюулаа.

Сергей Иванович Вавилов 1945 ондо СССР-эй наукануудай Академиин президентээр һунгагдаһан байна. Наукануудай Академиин президентын тушаалда байхадаа, тэрэ болбол бэлигтэй эмхидхэлшэ, парти ба советскэ правительствын зүгһөө манай ороной эрдэмтэдэй урда табигдаһан агууехэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө эсэшэгүй тэмсэлшэ байһанаа харуулаа.

Сергей Иванович болбол советскэ түрүү наукын хүгжэлтын хэрэгтэ өөрынгөө бүхы хүсые зорюулаа.

Тэрэ хадаа наука дотор шэнэ ба түрүү юумэнэй түлөө, хүдэлсэгүй хужүүн юумэндэ, юумые халирхайгүйхэнөөр ойлгохо ябадалда ба талмудизмда эсэргүүсэн эбсэшэгүйгөөр тэмсэдэг байгаа. С. И. Вавилов болбол советскэ наукын, арадһаа бэеэ далдалдаггүй, арадһаа бэеэ холодходоггүй, харин арадта алба хэхээр бэлэн байдаг, наукын бүхы туйлалтануудые арадта шэлжүүлэн үгэхөөр бэлэн байдаг, баалалтаар бэшэ, харин һайн дураараа арадта туһалжа байдаг тэрэ наукын хүгжэлтэ тухай нүхэр Сталинай сэсэмэргэн заабаринуудые өөрынгөө бүхы ажал-ябуулгада хүтэлбэри болгодог байгаа.

СССР-эй наукануудай Академиин научна эмхи зургаанууд болбол манай ороной хилын саадахи наукын туйлалтануудые ойрын сагта хүсэхэһээ гадна, мүн хүсөөд урдань орохо гэжэ советскэ эрдэмтэдэй үмэнэ нүхэр Сталинай табиһан түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ Сергей Ивановичаар хүтэлбэрилүүлэн нилээд ехэ амжалтануудые туйлаа.

С. И. Вавилов советскэ наукын түсэблэлгэдэ ба научна туйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг байгаа. Коммунизмын гидротехническэ асари ехэ барилгануудые бариха тухай парти ба правительствын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон Сергей Иванович болбол сталинска агууехэ барилгануудта туһаламжа үзүүлхэ талаар эрдэмтэдэй хүдэлмэриие толгойлдог байгаа.

Үргэн арад зониие наукада хандуулха тухай нүхэр Сталинай заабаринуудые Сергей Иванович хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлдэг һэн. Гүрэнэй ба научна уялгануудые бэелүүлэн, С. И. Вавилов болбол политическэ ба научна эрдэмые ажалшадай дунда дэлгэрүүлхэ талаар советскэ эрдэмтэдэй ниитын хүдэлөөе толгойлжо байгаа. Сергей Иванович болбол өөрөөшье наукые бэлигтэй дэлгэрүүлэгшэ байһан юм. «Дулаан ба хүйтэн гэрэл тухай», «Нюдэн ба наран» гэһэн, мүн тэрээнэй бусад зохёолнууд наукын мүнөө сагай туйлалтануудые дэлгэрүүлгын үльгэр жэшээнүүд болоһон байна.

Тэрэ хадаа научно-популярна литература хэблэн гаргалгаар наукануудай Академиин Комиссиие олон жэлэй туршада толгойлһон, «Природа» гэжэ научна популярна журналай главна редактораар байһан, арадта зорюулһан олон тооной номуудые редактировалһан байха юм.

С. И. Вавилов наукын болон культурын бүхы туйлалтануудые согсололгодо зорюулагдаһан «Советскэ Ехэ Энциклопедиин» шэнэ хэблэлэй главна редактор байгаа.

Академик Вавиловай хэһэн научно-эмхидхэлэй ажал-ябуулгань туйлай ехэ ба олон янзын байһан юм. Тэрэ хадаа СССР-эй наукануудай Академиин президент, политическэ ба научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын түрүүлэгшэ, союзна республикануудай наукануудай академинүүдэй научна ажал-ябуулгые залан ударидаха Комитедэй түрүүлэгшэ байгаа. Эдэ харюусалгата тушаалнуудые даажа байха зуураа, академик Вавилов болбол научна хүдэлмэри эмхидхэлгые ба центртэ болон нютагуудта научна кадрнуудые бэлэдхэлгые туйлай ехэ шадабаритайгаар хүтэлбэрилдэг байһан юм.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгэй түлөө дүлэтэ тэмсэлшэ С. И. Вавиловай хэһэн ажал-ябуулга хаа хаанагүй мэдээжэ. Ленин—Сталинай агууехэ хэрэгтэ, советскэ арадай ажабайдалай аша туһада үнэн сэхээр алба хэдэг байһан тула Сергей Иванович манай ороной ажалшадта гүнзэгыгөөр хүндэлэгдэдэг ба дурлагдадаг байгаа. 1935 онһоо эхилэн С. И. Вавилов болбол Ленинградска ба Московско олон зарлалнуудай Соведүүдэй депутат, РСФСР-эй Верховно Соведэй ба СССР-эй Верховно Соведэй депутат байгаа.

Советскэ правительство болбол Эхэ оронойнгоо үмэнэ академик Вавиловай байгуулһан элитэ ехэ габьяануудые үндэрөөр сэгнээ. Сергей Иванович Ленинэй орденоор хоёр дахин, Ажалай Улаан Тугай орденоор ба Советскэ Союзай медальнуудаар шагнагдаһан байха юм.

Советскэ арад болбол элитэ ехэ эрдэмтэ, манай Эхэ ороной патриот, СССР дотор коммунизм байгуулгын агууехэ хэрэгтэ өөрынгөө бүхы хүсэ ба эрдэмые зорюулһан Сергей Иванович Вавиловай гэрэлтэ дурасхаалые нангинаар сахихал.

СССР-эй наукануудай Академи.

С. И. Вавиловые хүдөөлүүлгэ

Январиин 27-ной манаата хүйтэн үдэр Москвагай ажалшад, советскэ эрдэмтэд манай ороной ехэ эрдэмтэ, гүрэнэй ба общественнэ суута ажал-ябуулагша СССР-эй наукануудай Академиин президент академик Сергей Иванович Вавиловые гүн гүнзэгы шаналалтайгаар һүүлшынь замда үдэшэбэ.

Хуурсагайнь хажуугаар хүнүүд хойно хойноһоо ябажа, аргааханаар үнгэрнэ. Предприятинуудай хүдэлмэришэд, албахаагшад, дээдэ һургуулинуудай багшанар ба студентнүүд, гэгээрэлэй болон литературын хүдэлмэрилэгшэд, Советскэ Армиин түлөөлэгшэд хадаа Эсэгэ ороной наукын һалбаран хүгжэлгэдэ, арадтаа алба хэхэ ябадалда өөрынгөө бүхы ами наһые зорюулһан ехэ эрдэмтэдэ һүүлшынгээ үгэ хэлэхэ гэжэ ерэһэн байнад.

Траурна аялгануудай абяан соо хүндэтэ харуул һэлгэгдэнэ. С. И. Вавиловай хүтэлбэри доро ба тэрээнтэй хамтадаа олон жэл хүдэлмэрилһэн ленинградска эрдэмтэд хуурсагайнь дэргэдэ жагсаба. Ленинградайхидай дунда—академигүүд К. М. Быков, И. В. Гребенщиков, А. А. Лебедев, В. П. Линник, Д. В. Наливкин, А. А. Полканов гэгшэд бии.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшонор И. А. Ефремов, В. А. Малышев, М. Г. Первухин, ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ В. В. Кузнецов, РСФСР-эй педагогическа наукануудай Академиин президент И. А. Каиров ерэжэ, СССР-эй науканудай Академиин президент, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Сергей Иванович Вавиловай хуурсагай дэргэдэ хүндэлэлэй караулда жагсаба.

...Хахасалгын һүүлшын часууд. Зал соо ороһон хүнүүдэй зэргэчүүд улам нигта боложо байба. Манай Эхэ ороной ажабайдалай бүхы һалбаринуудтай сталинска эпохын наукын бата бэхи холбооһь эдэ часуудта шэнэ хүсэтэйгөөр харагдаа.

Советскэ Союзай Маршалнууд А. М. Василевский, С. М. Буденный, В. Д. Соколовский, Л. А. Говоров, Армиин генерал С. М. Штеменко, авиациин генерал-полковник П. Ф. Жигарев хүндэлэлэй караулда жагсаба.

...13 час 20 минута. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Секретарь М. А. Суслов, академигүүд И. П. Бардин, В. П. Волгин, А. И. Опарин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. Ф. Горкин, академигүүд А. В. Палладин, Д. В. Скобельцын, А. В. Топчиев хүндэлэлэй караулда байгаа.

...13 час 30 минута. Колонно зал соо оролгын болюулагдаха саг сйротоо.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба МК-гэй Секретарь нүхэр Н. С. Хрущев, академигүүд И. П. Бардин, И. Г. Петровский, И. И. Артоболевский, Грузинска ССР-эй науканудай Академиин президент Н. И. Мусхелишвили гэгшэд һүүлшын хүндэлэлэй караулнуудай нэгэндэ байбад.

...Траурна аялгануудай һүүлшын абяан замхаба. Наһа барагшын түрэлхидтэй хамта, тэрэнэй ойрын хүнүүд—эрдэмтэд, СССР-эй науканудай Академиин Президиумэй гэшүүд, ханинар ба һурагшад зал соо үлэбэ. Хэдэн арбаад веногуудые зал сооһоо аргааханаар гаргана. Сергей Иванович Вавиловай бэеые хадалгаһан хуурсаг постамент дээрэһээ һэмээхэнээр абтана. Тэрээниие нүхэд Н. С. Хрущев, И. П. Бардин, В. П. Волгин, А. Я. Вышинский, А. И. Опарин, А. Ф. Горкин, М. А. Яснов, А. В. Палладин, Д. В. Скобельцын, А. В. Топчиев, С. В. Кафтанов гэгшэд абажа ябаба. Траурна ёһолол Ново-Девичье кладбищи тээшэ ошоо.

...Хасууринуудай саһаар сайраһан һалаа мүшэрнүүд газар тээшэ гэнхэн харагдана. Хүйтэн агаарта абяа шэмээн сууряатана. СССР-эй науканудай Академиин президент Сергей Иванович Вавиловые һүүлшын замда үдэшэжэ байгаа олон зуун хүнүүд Ново-Девичье кладбищиин аллей соогуур ябана.

Кладбищи дээрэ траурна митинг болобо. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба МК-гэй Секретарь нүхэр Н. С. Хрущев митинг нээбэ.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэд!

Манай Эхэ ороной ехэ эрдэмтэ, гүрэнэй ба общественнэ суута ажал-ябуулагша, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай науканудай Академиин президент, Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй депутат, политическэ ба научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын түрүүлэгшэ, Советскэ Ехэ Энциклопедиин главна редактор академик Сергей Иванович Вавиловые һүүлшынь замда мүнөөдэр үдэшэжэ байнабди.

Сергей Иванович Вавиловые алдахадаа, оюун бэлиг түгэлдэр эрдэмтэ ба наукын эмхидхэлшые алдабабди. Тэрэ хадаа дэлхэй дээрэ эгээн түрүү манай советскэ наукын хүгжэлтын ба һалбаралтын түлөө, социалистическэ гүрэнэй хүсэ шадалые бэхижүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ байһанаа харуулаа.

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай науканудай Академиин научна эмхи зургаанууд Сергей Иванович Вавиловай хүтэлбэри доро ябажа, манай ороной ондоо тээхи наукын туйлалтануудые ойрын сагта хүсэхэһөө гадна, ахижа үлүү гараха тухайда советскэ эрдэмтэдэй үмэнэ манай агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталинай табиһан түүхэтэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ амжалтануудые туйлаһан байна.

Сергей Иванович Вавиловай бүхы ажал-ябуулгань манай түгэс хүсэтэ Эхэ ороной арадай ажахые амжалтатайгаар хүгжөөхэ ябадалда зорюулагданхай байгаа, тэрэнэй научна зохёолнуудынь социалистическэ байгуулалтын хэрэгтэ угаа ехэ оруулалта болоно.

Научна ба гүрэнэй олоянзын ехэ хүдэлмэри бэелүүлхэ зуураа, академик Вавилов арадтаяа хододоо бата бэхи холбоотой байдаг, үнэн сэхээр алба хэдэг байгаа.

Академик Вавилов партнйнабэшэ хүн байгаа. Гэбэшье, коммунистическэ партида бүхы сэдьхэлээрээ үнэн байдаг, партийнабэшэ большевигэй жэшээ, Ленин—Сталинай агууехэ хэрэгтэ шэн зоригтойгоор алба хэдэг байгаа. Тэрэ хадаа бүгэдые илагша марксизм-ленинизмын идеянүүдые зохёолнууд соогоо творческоор хэрэглэдэг һэн.

Бүхы советскэ арад академик Вавиловай саг̃һаа урид нүгшэһэн тухай гүнзэгыгөөр шанална. Манай захагүй Эхэ ороной ажалшад хадаа коммунизм байгуулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадал ба эрдэм шадабаряа үгэһэн алдарта советскэ патриот, ехэ эрдэмтэ Сергей Иванович Вавилов тухай арюун дурасхаалые нангинаар һанажа ябахал.

Академик Сергей Иванович Вавиловай дурасхаалда зорюулагдаһан траурна митинг нээгдээ гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев соносхобо.

Тэрэнэй һүүлээр СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө академик И. П. Бардин, СССР-эй науканудай Академиин үмэнэһөө — академик Д. В. Скобельцын, Москва городой ажалшадай үмэнэһөө—ажалшадай депутадуудай Московско городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ М. А. Яснов үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. С. Хрущев траурна митинг хаагдаа гэжэ соносхобо.

Гурба дахин буудалга хэгдэбэ. Сергей Иванович Вавиловай бэетэй хуурсаг могила руу табигдаа.

Советскэ Союзай Гимнын аялга һүр жабхалантайгаар ханхинаба.

(ТАСС).

ТОМОДХОГДОҺОН КОЛХОЗУУДАЙ ЭДЭБХИТЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Мухаршэбэрэй томодхогдоһон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, МТС-үүдэй директорнүүд ба агрозооветмэргэжэлтэдэй зүблөөн һаяхан боложо үнгэрбэ. Зүблөөндэ хабаадагшад «Аймагай томодхогдоһон колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ тухай» элидхэл шагнаад, тэрэниие зүбшэн хэлсэбэ.

—Томодхогдоһон колхозой хүдэлмэридэхи эгээн шухала юумэн гэхэдэ түсэблэлгэ мүн. Колхозой үйлэдбэриин бригадануудые бүридхэн бэхижүүлгэ, тэдээндэ мори унаа, зэр зэмсэг, газар гэхэ мэтые даалган үгэлгэ, эдэ бригадануудай хүдэлмэриин түсэб зохёолго хадаа томодхогдоһон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй түрүүшын зорилго болоно,—гэжэ «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Ерофеев өөрынгөө үгэ соо хэлэнэ.

Гашейн МТС-эй директор нүхэр Хуторной үгэ хэлэхэ зуураа, иигэжэ тэмдэглэбэ:

—Томодхоглоһон колхозуудай полинууд дээрэ хүдөө ажахын түрүү техникые үргэнөөр хэрэглэхэ арга бии болгогдоо. Тарянажалай ба малажалай хүдэлмэриин процессүүдые механизацилга, мүн электрификацилгын асуудалнууд мүнөөдэрэй түрүүшын асуудал болохо ёһотой. МТС-үүдэй машинно-тракторна паркнууд шэнэ шэнэ машинануудаар, хүсэтэ тракторнуудаар зэбсэгжэнэ. Томодхоглоһон колхозуудай ажал-ябуулгада, гансашье тарянажалда бэшэ, гол түлэб малажал дээрэ хүдэлмэрилхэ имагтал мэргэжэл ехэтэй олон тоото механизаторска кадрнууд хэрэгтэй. Тиимэһээ тэдэниие олоор бэлэдхэлгэ хадаа МТС-үүдэй мүнөөдэрэй хүндэтэй зорилго мүн.

—Бидэнэр энэ гэһээр бригаднуудай, фермэнүүдые даагшадай кадрнуудые шэлэн ололгодо, тэдэнэй ажал хүдэлмэридэ гол анхаралаа хандуулха ёһотойбди. Томодхогдоһон колхозой үйлэдбэриин бригадын бригадир болбол тон ехэ хүдэлмэри, газар ба зэр зэмсэг болон бусадые даадаг тула юрэнхыдөө багахан колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй үүргые дүүргэнэ бшуу. Тиимэ тула бригадирай хүдэлмэридэ гансашье колхозой правлени бэшэ, мүн аймгүйсэдком, тэрэнэй хүдөө ажахын таһаг туһаламжа үзүүлхэ ёһотой,—гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Михайлов хэлэбэ.

«Искра» гэжэ томодхоглоһон колхозой зоотехник нүхэр Путинцев намагтай сабшалан хатааха мелиоративна хүдэлмэри эмхидхэхэ ба үнгэргэхэ, һөөг бургааһа сэбэрлэхэ тухай тогтон хэлээ.

—Бэрхэшээлһээ айхагүй, малажалай хүндэ хүдэлмэринүүдые зоримгойгоор механизацилха ёһотойбди. Имагтал механизацилгые хүгжөөлгөөр томодхогдоһон колхозууд эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлэгдэхэ байна, — гэжэ Сталинай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бродников хэлэнэ.

Үгэ хэлэһэн бусад хүнүүд томодхогдоһон колхозуудай үлүү һайн байһан тухай, эдэ колхозуудай газар эсхэмжэлгые түргэнөөр хэхэ тухай, үйлэдбэриин бригадануудые бэхижүүлхэ ба кадрнуудай дунда хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха тухай хөөрэбэд.

Үйлэдбэриин бригадануудые бүридхэн бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин түсэбүүдые зохёохо, орошо-гарашын сметэ, ажалай нормо ба түлөөһэ зохёохо, мүн тэрэшэлэн малажалай шэнэ барилгануудые барихын тула участогуудые шэлэн олохо мэтын хүдэлмэридэнь томодхогдоһон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ практическа туһаламжа үзүүлхын тула аймагай мэргэжэлтэдэй комплексно бригада колхозуудта гараба.

К. Гаськов.

„Б. М. Үнэндэ“ бэшэһэнэй һүүлээр

„Торидо агротехническэ һуралсал хангалтагүй“

Иимэ гаршагтай статья «Б. М. Үнэн» газетын декабриин 24-нэй номерто толилогдоһон юм.

Торинн аймагта зоотехническэ ба агротехническэ курсануудай хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай статья соо заагдаһан баримтанууд зүб байжа, тухай хэмжээнүүд абтаба.

БМАССР-эй хүдөө ажахын Министрын орлогшо нүхэр Р. Санжиевай мэдээсэһэнэй ёһоор, аймагай хүдөө ажахын таһаг январиин 1-һээ хүдөө ажахын пропагандын талаар штатна мэргэжэлтэдээр хангагдаа. Мүнөө аймаг дотор 11 зоотехническэ группа 213 колхозниуудые ба 4 агротехническэ группа 62 колхозниуудые һургажа байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

СССР-эй науканудай Академиин Президент С. И. Вавиловай дурасхаалые мүнхэлхэ ба тэрэнэй бүлые хангаха тухай

...эй науканудай Академиин ...зидент, советскэ элитэ ехэ ...С. И. Вавиловай дурасхаа...лхэ зорилгоор СССР-эй ...нүүдэй Совет иигэжэ тог...

...ква городто СССР-эй нау... Академиин физическа ...нуудай институтда ба ...городто СССР-эй зэб... Министерствын гүрэнэй ...институтда С. И. Вавиловай нэрэ олгохо.

2. 1951—1952 онуудта академик С. И. Вавиловай зохёолнуудай суубари хэблэхыень СССР-эй науканудай Академидэ даалгаха.

3. С. И. Вавиловай нэрэмжэтэ алтан медаль бии болгохо, тэрэнь физикын талаар эрхим зохёолнуудай түлөө СССР-эй науканудай Академиин Президиумээр жэл бүри олгогдохо байна.

С. И. Вавиловай нэрэмжэтэ алтан медаль тухай Дүрим, тэрэнэй тухай ба бэшэлгэ баталхыень СССР-эй науканудай Академиин Президиумдэ даалгаха.

4. СССР-эй науканудай Академиин физическэ институдуудай ба Московско болон Ленинградска гүрэнэй университедүүдэй физическэ факультедүүдэй аспирантнуудта зорюулан һара бүри олгогдохо, С. И. Вавиловай нэрэмжэтэ аспирантска 4 стипендиие тус бүриин 900 түхэригэй хэмжээтэйгээр СССР-эй науканудай Академидэ бии болгохо.

5. Москва городтохи П. Н. Лебедевэй нэрэмжэтэ физическэ институдай байшан дээрэ ба Ленинград городтохи гүрэнэй оптическа институдай байшан дээрэ мемориальна доска табиха.

6. СССР-эй СНК-гэй 1943 оной декабриин 28-най № 1435 ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1949 оной сентябриин 28-най № 4140 Тогтоолтой зохилдуулан, академик С. И. Вавиловай һамган — Ольга Михайловна Вавиловада материальна хангалга тогтоохо ба С. И. Вавиловай бүлэдэ 75 мянган түхэриг хэмжээтэй тэдхэмжэ нэгэн доро үгэхэ.

7. СССР-эй науканудай Академиин Президент академик С. И. Вавиловые хүдөөлүүлгые гүрэнэй зүгһөө хэхэ.

Ш. НИМБУЕВ

Октябриин туг доро*)

(ПОЭМЭ)

17. АРИ ТАТАНА МОСКВА..

Моринниинь ерээд газаагаа
Гэнтэ эгсэ зогсошобо.
Эзэниинь сошоод, малгайгаа
Заһаад, һүрэн бодошобо...
Гэртээ ороод,
һэмээхэн
Гэрэл электрын аһаана,
Приёмнигтоо аргаахан
Ошоод, мушхан носооно.

Аалиханаар табяад Москва
Амтархажа шагнана.
Арида таашаан һаншагаа
Тулаад һажан алдана...

Басаганайнь улаан галстук
Баруун ханада һанжана,
Эжынгээ пулаад—улаан туг
Элеэр эсэгэнь һанана.

Һанан, һанан баясана,
Һажахаяашье мартана.

Энхэрэн басагаа харана
Ингэжэ зосоогоо хэлэнэ:

«Би хоргооһотой
Хохир дээрэ түрөөб,
Ши акушеркын
Альган дээрэ түрөөш.

Би найма хүрхэдөө
Хүсэд лэ барлаг ябааб.
Ши найма хүрхэдөө
Һургуулиин үүдээр ороош.

Эрдэм соёлой,
Энхэ жаргалай
Арюун харгынууд,
Алдар солонууд
Урдаш толорнол,
Угтажа байнал.
Октябриин ерээгүй һаа,
Революциин илаагүй һаа,
Хосорһон байха байгааб
Холхой баянай хаяада.
Ши түрэхэгүй байгааш
Шэнэ, нарата дэлхэйдэ.

Бишье захагүй
Үргэн золтойб.
Шишье хизааргүй
Үргэн золтойш.

Үшөө бүри һайхан саг
Угтажа байна бидэнииє,
Коммунизмын улаан туг
Даллажа байнал маанадые..»

Концерт дүүрээ. Басагаяа
Доржи таалана дүмүүхэн.
«Хойто жэлдэ лабтаяа
Түрэхэ байха хүбүүхэн»
Гэжэ һанаад баясана,
Гэрэлээ дараад унтана...

18. Ехын ехэ баяр

Үүрэй мүнгэн зэбэнүүд
Тэнгэри өөдэ сасарна.
Нойрой һайхан зүүдэнүүд
Доржын сэдьхэл эльбэнэ.
Һаяхан мандаһан наран
Илбана хадын орой дээрэ.
Һажажа нойгоһон һарын
Сахариг байна баруун тээ.
Хүлзүү буха бүрхирһөөр,
Нэгэн хоёр гэшхэлһээр,
Талын уужам үргэн руу
Таруу олон үхэр руу
Ошоно,
мүргэлдөө бэдэрэн,
Омогтой дорюунаар зоходон.
Хойно хонишон дуулана.
Холо адуушан хуугайлна.
Шэнэхэн сэсэгүүд толорно.
Жэжэхэн шубуудууд жэргэнэ.
Хүхэ тооромой эрьедэ
Хоёр ангир бэлшэнэ,
Сэхэ хойно тэнгэридэ
Хүбэн үүлэн яларна.

Эдээнние хөөршөөжэ,
Доржи байна, таашаажа...
Унтаан соогоо миһэрнэ,
Хажуу тээшээ мухарина.

Ээм тулама таряалан
Эбхэрнэ,
халюурна, долгитон.
Трактор дахаһан комбайн
Тамарна,
хадана, абнатан...

Алтан таряан дунда
Аба Сталин гэнтэ
Бии болошоод,
Бригада руунь
Ерэжэ ябаба!
Колосууды
Хоёр гарлан
Иража ябаба!

Бахардашоод,
Баярлашоод,
Доржи гээшэ гүйжэрхибэ,
Нүхэдүүдээ оглошобо.
Уни тэдэнь харанхай,
Үймэлдэжэ оронхой!
Нюураашье угааха хүн бии,
Үһээшье заһаха хүн бии,
Тракторaашье аршаха хүн бии,
Хубсаһаашье һэлихэ хүн бии.
Гэдэргээ эрьен гэһээнь,
Гэнтэхэн харан гэһээнь:
О! Колхозой зон
Колхозоороо сугларанхай,
Нютагай зон
Нютагаараа ерэнхэй!
Арза бариһан
Абанаршье бии,
Төөлэй бариһан
Төөдэйнэршье бии!
Дээрэ баряад духаряагаа,
Лимба хууршадаа дууряагаад,
Сугларан ерээшэд барандаа
Магтаал татана багшадаа:
«О, Агууехэ вождьмнай,
Урдаа хараха нарамнай.
Бүхы бүхы баярнай,
Бүхы бүхы жаргалнай
Танһаа, Сталин, эхитэй
Танһаа сэхэ ерэнхэй...
Арзыемнай амсажа
Бидэнээ баясуулыт,
Төөлэйемнай барижа,
Сэдьхэлымнай ханаагыт!..»
Хүсэтэ дуунай абяанһаа.
Хүгжэмэй һайхан долгинһоо
Хүбшэ тайга зэдэлнэ,
Хүхэ нуурнууд мэлмэрнэ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

*) Үргэлжэлэл. Эхиниинь манай газетын 239 248, 255 ба 1951 оной 2, 6, 7 ба 9-дэхи номернуудта.

КЯХТЫН АЙМАГТА

ҺУРАГШАД-ШАТАРШАДАЙ ЧЕМПИОНАТ

Кяхтын ород дунда һургуулида һурагшад-шатаршадай чемпионат болобо. Тус һургуулиин 28 һурагшад энэ чемпионадта хабаадалсаба.

8-дахи «Б» классай һурагша Василий Четверяков тус чемпионадта илангаяа һайнаар наадажа, бултыень шүүбэ. Василий Четверяков 27 очко абажа, чемпион болобо. 2-дохи һуури 10-дахи классай һурагша Александр Счастный, 3-дахи һуури 7-дохи «А» классай һурагша Виталий Якимов эзэлээ.

КРУЖОГУУД ЭМХИДХЭГДЭБЭ

Кяхтын культурын байшангай дэргэдэ хүндэ ба хүнгэн атлетикын, боксын кружогууд эмхидхэглэбэ. Тус кружогуудта 56 хүн оролсоно. Педучилищиин физкультура ба спортын багша нүхэр Г. Кравцов энээниие хүтэлбэрилнэ.

14 ҮНЕЭДҺЭЭ 15 ТУГАЛ

Больше-Лукска сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Цырма Арьяева үнгэрэгшэ жэлдэ 14 үнеэдһээ 15 тугал абажа, тобир тарганаар түлжүүлһэн байна.

Үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һааха түсэбтэй байһан аад, нүхэр Арьяева түсэбөө холо үлүүлэн, үнеэн бүриһөө 1750 литр һү һааһан байна.

ШЭНЭ КИНОФИЛЬМ

Кяхта городой эмхи зургаануудай, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад, һургуулинуудай һурагшад «Москваһаа холо» гэжэ шэнэ кинофильм ехэ һонирхолтойгоор хараба. Городой ажалшад тус фильмые коллективнээр хараа.

ЭДИР ШАТАРШАДАЙ КРУЖОК

Кяхтын пионерүүдэй городской ордондо эдир шатаршадай кружок эмхидхэгдэбэ. Энэ кружогые К. Лемаев хүтэлбэрилнэ. Городой 100 гаран эдир шатаршад энэ кружогто оролсоно. Занятинь недели соогоо 2 дахин хэгдэнэ. Эдэ шатаршадай олонхинь ехэ һайнаар наададаг болонхой.

Һаяхан үнгэргэгдэһэн шатарай чемпионадта долоонжэлэй ород һургуулиин 5—6-дахи классуудай һурагшад Анатолий Перфильев, Геннадий Лизунов, Павел Полуянов гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлбэ.

В. Жигжитов.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн Политическэ комите[...]

НЬЮ-ЙОРК, январиин 26. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблейн Политическэ комитедэй үсэгэлдэрэй заседани дээрэ индийскэ түлөөлэгшэ Рау түрүүлэн үгэ хэлэжэ, арабска ба азиатска 12 оронуудһаа бүридэһэн группын үмэнэһөө резолюциин проект оруулаа. Дальневосточно проблемэнүүдые зүбшэн хэлсэхын тула США-гэй, СССР-эй, Англиин, Хитадай арадай республикын, Франциин, Индиин ба Египедэй түлөөлэгшэдэй зүблөө зарлахые тус резолюци хараална.

Раугай табиһан резолюци энээнэй урда тээ оруулагдаһан резолюциин хубилгагдаһан текст мүн гэжэ заагаад, тус резолюциие ондоо ямаршье резолюциһаа түрүүлэн Политическэ комитедтэ голосовалхые Рау эрибэ.

Энэ проектые түрүүшын ээлжээндэ хаража үзэхэ гэһэн Раугай һанамжые зүбшөөнэб гэжэ английска түлөөлэгшэ Джебб мэдүүлбэ.

Английска правительство хадаа хэлсээ хэжэ корейскэ конфликтые шиидхэхэ найдабаряа алдаагүй гэжэ январиин 23-да общинануудай палатада Эттлиин хэлэһэн мэдүүлгые Джебб дабтаа. Конфликт шиидхэхэ арга боломжые саашадань шэнжэхэ шухала гэжэ Джебб мэдүүлбэ, гэбэшье Кореядэхи американска агрессиие үмөөрөө. Хитадые үнэхөөр захиргаалжа байгаа Хитадай арадай республикын правительствые ООН-дэ оруулха хэрэгтэй гэбэ.

Резолюциин американска проектын түрүүшын 5 параграфые Англи дэмжэнэ гэжэ Джебб хэлэбэ. Хитадые «агрессор» гэжэ соносхохоор хараалһан пункт тэдэнэй тоодо ороно. Гэбэшье, Англи хадаа Хиталта эсэргүү коллективнэ хэмжээнүүдые хэрэглэхэ тушаа ямарнэгэн алхам хэхэ ябадал буруушаана гэжэ Джебб хэлээ.

Филиппиныи түлөөлэгшэ Ромуло үгэ хэлэхэлээ, гансахан американска резолюци абахыень комитедһээ эрибэ.

Тэрэнэй һүүлээр үгэ хэлэһэн СССР-эй түлөөлэгшэ Царапкин ингэжэ хэлээ:

«ООН-дэ Холбоото Штадуудай баадхажа байгаа политикын хоротойе эсэстээ олохон хүнүүд ойлгожо эхилээ. Нэгэдэмэл Нацануудай олохон гэшүүд Кореядэхи ба Дальна Востогтохи асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхэ зам бэдэрэн олохо шухала байһаниие мэдэрбэ.

Энэ зорилгоор лэ, асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхэ тушаа дурадхалнуудыень тодорхойлхын тула, Хитадай арадай республикын правительствотай телеграфаар хөөрэлдэжэ эхилһэн байна. Эдэ асуудалнуудта харюу болгоһон Хитадай арадай республикын арадай Центральна правительствын дурадхалнуудые абаабди, тэдэнэй эгээн һүүлшынхинь январиин 17-до хэгдэһэн байна.

Корейскэ асуудалые, тэрэшэлэн, Хитадай арадай республикатай ба Дальна Востогтой холбоотой асуудалнуудые эбэй ёһоор, түргөөр шиидхэхэ ябадалда шэглүүлэгдэһэн дурадхалнууд байһан туладань, Хитадай арадай республикын арадай Центральна правительствын дурадхалнуудые Советскэ Союзай делегаци дэмжэнэ.

Хитадай арадай республикын правительствын дурадхалнууд ехэ анхарал хандуулна, корейскэ болон дальневосточно бусад проблемэнүүдые эбэй ёһоор, түргөөр шиидхэхэ зам нээнэ гэжэ СССР-эй делегациһаа гадна, бусад делегацинуудшье эндэ тэмдэглээ. Тиихэдэ, Холбоото Штадууд тад ондоо хараа бодолтой байна, байдалые улам хурсадхаха зорилготой резолюциин проект оруулаа, тиин тэрэнь Нэгэдэмэл Нацануудай туг доро дайе улам үргэдхэхэ һанаашалгатай байна.

Азиатска 12 оронуудай резолюциин шэнэдхэгдэһэн проект тухай хэлэхэ болоо һаа, Советскэ Союзай делегаци энэ проектын ехэ дутагдалтай байһаниие зааха шухала гэжэ тоолоно Ушар[...] дай арадай республикын [...] ствын дурадхалнууд со[...] шухала пунктнууд энэ [...] үгы байна. Гэбэшье, Сов[...] зай делегаци болбол ду[...] шье һаань энэ резолюци[...] арсахагүй ба тус проект [...] лагдаһан хэмжээнүүд Да[...] тогтохи байдалые эб[...] шиидхэхэ ябадалда хүр[...] хо гэжэ найдана.

Советскэ Союзай деле[...] бусад делегацинууд хада[...] хэнэй агрессор байһание[...] нуудаар тодоруулаа. 19[...] июнийн 27-до корейскэ [...] хэрэгүүдтэ зэбсэгээр [...] Америкын Холбоото Шта[...] Кореядэ агрессиин акт [...] тодорхойгоор харуулагда[...]

Энэ хадаа арсалтагүй [...] мүн. Энээниие хазагайру[...] хандэшье үгтөөгүй.

Тиимэһээ, Советскэ Со[...] легаци болбол энэ доку[...] рүүшын үгүүлэлые, нэрл[...] реядэ Хитадай арадай ре[...] арадай Центральна пр[...] вын хэһэн «интервенци»[...] лые резолюциин проекты[...] һаа гаргажа, азиатска 1[...] дай резолюциин проектд[...] оруулхые шухалада тоо[...] рынь тэрэ зүйл үнэн бай[...] ранагүй.

Советскэ Союзай делег[...] ска 12 оронуудай резол[...] ектдэ ехэбэшэ заһабари[...] шухалада тоолоно гэб[...] шын абзацда «Генер[...] самблейн түрүүлэгшээр [...] дог» гэһэн үгэнүүдэй һү[...] лөөндэ хабаадагшадтай [...] дэн» гэһэн үгэнүүдые на[...]

Эгээн һүүлдэ Египедэ[...] шэ Фавзи үгэ хэлэбэ: [...] американска проект са[...] оруулагдаагүй байна, э[...] ликтые эбэй ёһоор шии[...] далда туһалхагүй гэжэ [...]

Энээгээр комитедэй [...] дүүрээ.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

Арадай армиин Главна командованиин мэдээсэл

ПХЕНЬЯН, январиин 27. (ТАСС). Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командовани январиин 27-до ингэжэ мэдээсэбэ:

Арадай армиин частьнууд хитадай һайндуратантай хамтадаа ябажа, бүхы фронтнууд дээрэ дайсанда түрилтэ хэжэ үргэлжэлһөөр.

Мүнөө фронт дээрэ онсо хубилалтанууд болоогүй.

Январиин 26-да Арадай армиин авиаци Пхеньянай райондо дайсанай нэгэ самолёдые буудажа унагаагаа.

* * *

ПХЕНЬЯН, январиин 28. (ТАСС). Арадай армиин частьнууд хитадай һайндуратантай хамтадаа ябажа, фронтын бүхы участогууд дээрэ дайшалхы эдэбхитэ ябуулгануудые хэбэ гэжэ Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командованиин мүнөөдэр дамжуулһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Хитадай арадай рес[...] ба Венгерскэ рес[...] хоорондо худалдаа [...] хэлсээн батала[...]

ПЕКИН, январиин 2[...] Синьхуа агентствын [...] ёһоор, Хитадай арада[...] кын ба Венгерскэ арада[...] кын хоорондо худалдаа [...] хэлсээн Пекиндэ [...] даа. Энэ хэлсээнэй ёһ[...] хадаа Венгри руу сыр[...] продукци эльгээхэ, мүн [...] мышленна сырьё болон [...] Хитад руу эльгээхэ бол[...]

Сириин правительстводa США-гэй, Англиин ба Франциин эльгээһэн нот[...]

БЕЙРУТ, январиин 25. (ТАСС). Саудовско Аравиин радиостанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, США-гэй, Англиин ба Франциин правительствонууд сэрэгэй материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха ябадал ехэдхэхые эриһэн нотонуудые правительствода эльгээб[...]

Ородой сатирын гени

(М. Е. Салтыков-Щедринэй түрэһөөр 125 жэл оолоһоной ойдо)

Михаил Евграфович Салтыков-Щедрин 1826 оной январиин 27-до дворянска крепостническа бүлэдэ түрэһэн байна. Тэрэ хадаа үхибүүн байхаһаа хойшо крепостной дарлалтын бүхы хүшэр хүндэ ба зэбүүн муухай ушарые хараһан байха юм. Тиимэһээ. Салтыков-Щедрин бүри эдир наһандаа оршон тойроноїхидһоо таһаржа, арадай талада ороод, ажалшадай революционно мэдэрэл һэргээхэ тэмсэлдэ литературна зохёолоо хандуулһан юм.

Щедрин московско дворянска институтта, удаань царскосельскэ лицеядэ һураһан байна. Эндэ революционно демократ В. Г. Белинскиин статьянуудтай түрүүшынхеэ танилсаа. Энэнь революционно демократуудай үзэл бодолдо саашалаа дамжан оролгын үндэһэ һуури боложо үгөө.

Щедринэй түрүүшын ехэхэн зохёолнууд—«Зүреэн», «Бусайдаһан хэрэг»—1847-48 онуудта бии болоо һэн. «Бусайдаһан хэрэг» гэжэ повестиинь түлөө хаанта правительство залуу уранзохёолшые Вятка город сүлэлгэдэ ябуулһан юм. Щедрин өөрынгөө зохёолдо баян материал суглуулан, заха хизаарай чиновнигуудай обществын дунда, помещигүүд-дворянуудай намаг соо долоон жэл сүлэлгэдэ байгаа.

Сүлэлгэһөө бусажа ерээд, 1856-57 онуудта «Губернскэ очеркнууд» гэжэ зохёолоо хэблүүлээ һэн, тэрээнинень революционно демократическа шүүмжэлэл баяртайгаар һайшаагаа бэлэй. Революционно демократуудай орган «Современник» журналай сотрудник болоод, М. Е. Щедринэй аша үрэ ехэтэй хүдэлмэри ябуулжа байтарнь, хаанта правительство 1866 ондо журналыень хааһан юм. 1868 ондо Салтыков-Щедрин Некрасовтай хамта «Эсэгэ ороной тэмдэглэлнүүд» гэжэ журнал редактировалжа эхилээ, тэрэ журнал Чернышевскиин ба Добролюбовай революционно демократическа үзэлые үргэлжэлүүлдэг байгаа.

Щедрин тиихэдэ эгээл түрүү журналай хүтэлбэрилэгшэ байхаһаа гадна, мүн тэрэ үеын литературна хүдэлөөнэй толгой байһан юм. Тэрэ үедөө: «Нэгэ городой түүхэ», «Господа ташкентынхид», «Тусхай бодолтой үгэнүүд», «Заха хизаарай хүнэй дневник», «Монрепэ шэбээ», «Хилын саана», «Мүнөөнэй идилли», «Пошехонско рассказууд», «Господа головлевууд», «Онтохонууд» ба бусад олон зохёолнуудаа хэблүүлһэн байна.

Хаанта правительство 1884 оной апрельдэ «Эсэгэ ороной тэмдэглэлнүүд» гэжэ журналые хаажа, уранзохёолшын аша үрэ ехэтэ ажал-ябуулгые дахин таһалдуулаа һэн. Щедрин дурата ажалаа ябуулха, зохёолнуудаа хэблүүлхэ арга боломжоһоо хаһагдаһан, аюултай этэгээд гэжэ соносхогдоһон байгаа.

Тиигэжэ хэды бэрхэтэй хүндэ байдалда оробошье, 1889 оной апрелиин 28-да наһа бараха хүрэтэрөө литературна хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн юм. Щедрин хадаа үнгэрэгшэ зуунжэлэй 40—80 онуудтахи ородой ажабайдалай гол асуудалнуудые өөрынгөө зохёолнууд соо табидаг ба шиидхэдэг һэн. Реформын һүүлээр ородой ажабайдалда үлэһэн крепостной эрхын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү, дворянско-буржуазна либерализмда, хаанта засагай бюрократическа байгуулалтада эсэргүү тэмсэдэг байгаа. Тус тэмсэлэй үндэһэ һууринь ородой таряашадай революционно демократиин принципүүд, ород арадай агууехэ хүсэндэ этигэлгэ, Эсэгэ орондоо инаг халуун дуратай байдагынь болоно. Энэ тэмсэлэй зэбсэгынь — һэлмэ шэнги хурса, мэргэн сатира байһан юм.

Крепостнигуудай типэй тон ехэ галлерее Щедрин бии болгожо, тэдэнэй эгээл онсо образуудые «Пошехонско хуушан байдал», «Господа головлёвууд» ба «Онтохонууд» соогоо харуулһан байна. Щедринэй гол эрмэлзэлэлынь юу байгааб гэхэдэ, богоол эзэлэгшэдые ехээр зэбүүрхэлгэ, крепостной байгуулалтын тохёолдуулһан байдалай бүхы системые хойшолонгүй усадхалга байгаа. Помещигүүдые «тэнэгүүд» ба «һайнууд» гэжэ илгангүй, бүхы крепостной системые буруушаадаг һэн.

«Дворянска уурхайн» үгырэлгые, зэрлигшэлгые, моральна ба физическэ забхайралгые, доройтолгые, тэдэнэй хосорхо ёһотоїе зохёолнууд соогоо Щедрин харуулһан байха юм.

Дэлхэйн литературадахи хүсэтэ сатирическэ образуудай нэгэниинь—Иудушка Головлевой образ болоно. Дворянско-крепостническа байгуулалтын ушаруулһан бүхы головлёвщиные уранзохёолшо хайрагамгүйгөөр гэмнээ һэн.

Салтыков-Щедрин хадаа Иудушкын образоор дамжуулан дворянска родой доройтон хосоролгые харуулхаһаа гадна, мүн хомхой хобдог үмсэтэндэ байдаг хоёр нюурта ябадал, нюур сахилга, урбалга, билдагуушалга, зөөри зөөшэдэ хомхойролго гэхэ зэргын шанар шэнжэнүүдые согсолһон байха юм.

1861 оной реформо хадаа помещигүүдэй туһада зорюулан таряашадые тоноһон ябадал мүн, февралиин 19—крепостной эрхын эсэс бэшэ, харин эсэсэйнь эхин лэ гээшэ, крепостничествын үлэгдэл Россин бүхы ажабайдалда эхинһээнь адаг хүрэтэр пэбтэрэнхэй байгаа, тэрээнтэй эгээн шиидэбэритэйгээр тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ революционно демократ Салтыков-Щедрин эли тодоор мэдэдэг байба.

Баяжажа байгаа шунахай хобдогуудай түлөөлэгшэдые—друновууд, разуваевууд, колупаевууд мэтын элдэб типэй мүлжэгшэдые, — тэрэ үеын гүрэнэй байгуулалтын тулгануудые элирүүлэн зэмэлжэ, культурна обществын түлөөлэгшэдые, элдэб түрэлэй шаляашадые, либералнуудые хоротой хурсаар дайрадаг байгаа.

Агууехэ сатирик хадаа помещигүүдэй-хаанта Россин гүрэнэй аппарадые, эхинһээ адагтаа хүрэтэр бюрократическа машиныень һайса мэдэжэ, алба ябуулдаг байһан нэгэ амин хулгайшад ба тонуулшад гээшэ гэжэ харадаг һэн. Энэ механизмын тон жэжэ хубинуудые ойлгон мэдэжэ, мэхэ гохын, билдагуушалгын, гүжэрдэлгын, һаймһаралгын бүхы нюусануудые элирүүлдэг байгаа. «Нэгэ городой түүхэ», «Помподурнууд ба помподурай һамгад», «Губернскэ очеркнууд» болон бусад олон зохёолнууд соогоо тэрэ байдалай түлөөлэгшэдые харуулһан байха юм. Щедрин хадаа хаанта Россин бюрократическа аппарат ба эзэрхэгшэ ангинуудай хоорондо байһан мяха шуһанай барисаае элирүүлһэн, тэрэ оршон байдалай уруу дараха хүсые гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр харуулһан, хаанта засаг захиргаанай үмхирһэн бүхы системые уудалан сохиһон байна.

Агууехэ уранзохёолшо иимэ зүрхэ сэдьхэл сорьёмо зэбүүрхэлэй хүсэ шадал хаанаһаа абадаг байгаа гээшэб? Уранзохёолшын хүсэ шадалай булагынь агууехэ ород арад, тэрэнэй барагдашагүй ехэ энерги ба үнэн сэхэдэ этигэл, ород арад илаха гэһэн найдабари мүн байгаа. «Ажабайдалай жэжэ зүйлнүүд» гэһэн номойнгоо орошол дотор Щедрин ингэжэ бэшэнэ: «Ямар нэгэ ехэ доторой хүдэлмэриин ябажа байһаниинь, газар доро шэнэ булаг бии болоод, газаашаа дэлбэрэн гарахаяа һанажа, бусалан, орьёлон байһаниинь элитэ».

Арадай ажабайдалай эдэ газар дорохи булагууд лэ Щедриндэ хүсэ шадал үгэдэг байгаа бшуу. Салтыков-Щедрин ород мужигые хэзээшье үлүү ехээр ойшоон бодоогүй юм, тиибэшье тэрээнэй хүсэ шадал ба һула талые, гэрэл ба харанхыень харадаг һэн. Агууехэ сатирик өөрынгөө зохёолые крепостной, хаанта засагай журамда эсэргүү мужигай түлөө тэмсэлдэшье хандуулһан байха юм.

Россида тон ехэ дуратай байһан тухайдаа уранзохёолшо нигэжэ бэшэнэ: «Бүхы зүрхэ сэ[...] Россида дурланаб, Росс[...] тээ, ямар-нэгэ газарта [...] ойндоошье оруулжа ша[...] Өөрынгөө ба обществен[...] дал тухай, ород арад [...] героизм тухай, баруун [...] босоролһоо ород арада[...] ролой үлүү һайхан туха[...] хёолшын бүхы мэдэсэ[...] оронтоёо барисаатай һ[...] полидуудта эсэргүү тэм[...] ветскэ арад агууехэ са[...] руулһан образуудые [...] байна, эдэ образуудынь [...] гэй «болбосоролой» кар[...] зураглаһан, агресси түр[...] нал бодолые гайхалтай [...] элирүүлһэн байдаг.

Щедринэй зохёолоо[...] Маркс Россие шэнжэлд[...] Ажалшадай гениальна [...] В. И. Ленин ба И. В. [...] лаа агууехэ сатирига[...] образуудые дайсадта э[...] сэлдээ хэрэглэдэг байга[...]

Революционно сатиры[...] Михаил Евграфович [...] Щедринэй зохёолнууд [...] дэлхэйн культурада сэг[...] оруулалта болоно. Тэр[...] лынь манай хүнүүдэй һ[...] хэлдэхи капитализмые [...] нүүдтэй тэмсэхэдэнь со[...] та туһална. Ленин—Ста[...] тиич ба арадуудай [...] вождь нүхэр И. В. Ста[...] тэлбэри доро советскэ [...] тодхожо байгаа ко[...] агууехэ байшан барих[...] Салтыков-Щедринэй зо[...] на.

Проф. М. Д[...]

Харюусалгата [...]

Б. А. [...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв секретаря—3-23 Отделов: партийной жизни, культуры и быта—4-52, сельскохозяйственного [...] мышленности—6-84, мест. информации и писем—6-84. Для междугородных переговоров—16.

Н—03520. Типография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР, Тираж [...]